

ભૃગુકચ્છ - વાસ્તવ્ય - રાણીશ્રાવિકા - ગૃહીત - દ્વાદશવ્રત- વર્ણન

સં.મુનિ વિમલકીર્તિવિજય

[કૃતિ વિશે : વિ.સં. ૧૧૬૫ ના કાર્તિક શુદ્ધિ ૭ ને મંગલવારે, ભૃગુકચ્છ (ધરુવ) નગરમાં, સંવિગ્ન-ગીતાર્થ આચાર્ય શ્રીધર્મઘોષસૂરિજી પાસે, 'રાણી' શ્રાવિકાએ શ્રાવકધર્મ એટલે કે શ્રાવકજનોચિત ૧૨ વ્રતો લીધાં હતાં, તેની નોંધ સ્વરૂપ આ રચના છે. પ્રાકૃતભાષામાં ૭૦ પદોની બનેલી આ રચના, આમ તો, પ્રચલિત ભાષામાં જ નિર્માઈ છે. તો પણ કોઈ કોઈ શબ્દો અભ્યાસનો વિષય બની શકે તેમ જણાય છે. આ રચના વડોદરાના શ્રીઆત્મારામજી જૈન જ્ઞાનમંદિરના સંગ્રહની તાડપત્રીય પ્રતિ ક્ર.૩૫ માંથી લેવામાં આવી છે. આવી રચનાઓ, જે તે વ્રતધારી ગૃહસ્થની અંગત નોંધપોથી રૂપે હોય છે, તેથી તેની બીજી નકલ મળ્યા લગભગ અશક્ય હોય છે, અને તેથી જ, આ તાડપત્ર-પ્રતિ (પત્ર સંખ્યા ૯) સં.૧૧૬૫માં જ લખાણેલી છે, એમ માનવામાં કોઈ અપત્તિ નથી.]

સંપત્તસંસારસમુદ્ધતીરં

દેવાહિદેવં નમિરુણ વીરં ।

સમ્પત્તમૂલાઈં ગિહિવ્વયાઈં

ગિન્હામિ સમ્મં જિણદેસિયાઈં ॥ ૧ ॥

ગયરાગદોસમોહો, મુક્કવિરોહો પસન્નમુહસોહો ।

દેવો સુરકયસેવો, ગયલેવો મજ્ઞ સવ્વચૂ ॥ ૨ ॥

ઉદ્ધયમહવ્વયભરે, સીલંગધરે નિરુદ્ધમયપસરે ।

જગસિરિ મણિણો મુણિણો, ગુણિણો ગુરુણો પવજ્ઞામિ ॥ ૩ ॥

જીવાઈ નવપયત્થે, જિણભણિએ સદ્દહામિ જાજીવં ।

ચિયવંદણં તિકાલં, સંખેવેણાવિ કાહામિ ॥ ૪ ॥

થમ્મો વિ લોયતિત્થે, ન કરિસ્સં ન્હાણપિંડદાણાઈં ।

ઇય (૧/૨) સમ્પત્તં સંકાઈન્દોસરહિયં મએ ગહિયં ॥ ૫ ॥

એત્તોહં પંચઅણુવ્વયાઈં તિન્નિ ઉ ગુણવ્વયાઈં ચ ।

સિવ્વખાવયાઈં ચટ્ટરો, અણુક્કમેણં પવજ્ઞામિ ॥ ૬ ॥

મંસાઈકએ જીવં, થૂલં સંકપ્પિયં નિરવરાહં ।

મળ-વાયાન્કાએહિં, ન હણિસ્સં નો હણાવિસ્સં ॥ ૭ ॥

દુદ્ધાસં મોત્તૂણં, કિમિગંડોલાઈપાડણં તહ ય ।

પાણવહે નિયમો મે, જયણં પુણ તત્થ કાહામિ ॥ ૮ ॥

जह नरवईण चक्की, गिरीण मेरु सरीण सरिवाहो ।
 देवाण वीतराओ, जह तह धम्माण जीवदया ॥ ९ ॥
 कज्जा - गो - भूमी - लिय, नासवहारं च कूडसखे(वखे)ज्जं ।
 अलियं पंचपयारं, (२/१)वाय-काएहिं न भणामि ॥ १० ॥
 थूलमदत्तादाणं, सचित्ताचित्तमीसवच्छु(त्थु)म्मि ।
 जं रायनिग्गहकरं, तं वज्जे निययकाएणं ॥ ११ ॥
 सगिहेसु य मम दत्तं, पत्तं पुप्फं फलं च तिणकट्ठं ।
 सुकुंववहारविसुं, मरीयं च मोत्तूण मे नियमो ॥ १२ ॥
 दुविहं तिविहेण दिव्वं, एगविहं तिविहओ य तेरिच्छं ।
 नियभत्तारं मोत्तुं, सेवेमि न निययकाएणं ॥ १३ ॥
 वज्जेज्जा मोहकरं, पुरिसाणं दंसणाय सवियारं ।
 एए खु मयणबाणा, चरित्तपाणे विणासिति ॥ १४ ॥
 सब्वगुणालंकारो, (२/२) कुगयदुवारंमि अग्गला सीलं ।
 सोयाणपंतिया इव, सीलं सग्गापवग्गाणं ॥ १५ ॥
 सीलं सुगइनिहाणं, नमंति देवा वि सीलवंताणं ।
 दमदंति-सीय-रोहिणि, मणोरमा-सुलसदिट्ठंतो ॥ १६ ॥
 इच्छपरिमाणवयं, धणम्मि - धन्नम्मि खेत्तवत्थुम्मि ।
 रुप्प-सुवन्ने कुविण, दुप्प चउप्पएसं(सुं) च ॥ १७ ॥
 तत्थ धणं चउभेयं, गणिमं धरिमं च मेय-परिच्छेज्जं ।
 गणिमे दम्मसहस्सा, रोक्कडया मोक्कला दोन्नि ॥ १८ ॥
 गणिमं धरिमं मेज्जं(ज्जं), परिच्छेज्जं च चउव्विहं भंडं ।
 (३/१) पत्तेयं होउ महं, दम्मसहस्साणि दुन्हं पि ॥ १९ ॥
 साली-वीही-कोद्व-गोहुम-मुग्गाणि सब्वधन्नाणं ।
 माणं मूडगसद्धी, तेल्ला पुण येहपाउग्गा ॥ २० ॥
 घय-न्तेल्लघडगचत्ता, नियमो खेत्तस्स तिन्नि घर-हट्ठा ।
 अट्ठ य रुप्पपलाणं, दोन्नि सया तह सुवन्नस्स ॥ २१ ॥
 कुवियं सहसपमाणं, नियमो दासाण पंच कम्मयरा ।
 वाहणदुग - चउधेणू, छव्वसहा छेलिया दोन्नि ॥ २२ ॥

महिशीणं नुरयाणं, दासेरग-वेसराण य खराणं ।
 गय-गडुर-कुक्कुड-मंकडाइं जी(३/२)वाण नियमो मे ॥ २३ ॥
 पय(इ)-पुत्त-भाइयाणं, सकसपरिग्गहस (सबसपरिग्गहस्स) जा चिंता ।
 सा सव्वा मोक्कलया, जा सकनेय(जा संकमेय?)परिहरियं ॥ २४ ॥
 न करेमि सकाएणं, परिग्गहं भणियमाणाओ अहियं ।
 होञ्ज व कहचिंतो ता(?), काहं धम्मव्वए झत्ति ॥ २५ ॥
 जह जह अप्पा(प्पो) लोभो, जह जह अप्पा(प्पो) परिग्गहारंभो ।
 तह तह सुहं पवड्डय(इ), धम्मस्स य जायए सिद्धिं(द्धी) ॥ २६ ॥
तिरिभरुयच्छपुराउ, चउद्दिसिं जोयणाण सयमेगं ।
 (४/१) दो जोयणाण उहं, अहमेगं गाउयं दुव्वि ॥ २७ ॥
 भोग(गु)वभोगवयंमी, भोयणओ कम्मओ य दुविहंमि ।
 दुविह-तिविहेण मंसं, मञ्जं वञ्जे सकाएणं ॥ २८ ॥
 पंचुंबरि महु-मक्खण, अन्नाइं फलाइं वसं(यं?)गणाइं च ।
 संसत्तभत्तवञ्जं, नायमणंतं च सच्चित्तं ॥ २९ ॥
 दुब्धिप(?)कखमोसहं, धर-णगं च मोत्तुं निसाए नो भुंजे ।
 खाइममसणं सव्वं, विदलं तह गोरसं मीसं ॥ ३० ॥
 चउ विगइं दिणभोगे, तीसं दव्वाइं पंच सच्चित्ता ।
 चउ कणमाणग चोप्पड (४/२) पलमेगं भोयणं भुंजे ॥ ३१ ॥
 पाणं ति करवयतिगं, नीरसरीरकारणं मोत्तुं ।
 उच्छूलद्धिचउक्कं, सचित्तपडिबद्धथा चउरो ॥ ३२ ॥
 गणिमफलाणं चत्ता, मेअफलाणं च माणयं एक्कं ।
 दुपउलियाण य दुगं परिविहियं अप्पणा न करे ॥ ३३ ॥
 खच्चूरउत्तत्तिय(?), नालिकेरदक्खाइं खाइमपमाणं ।
 पत्तेयं अट्ठ पला, दलसद्धी पूग पुण वीसा ॥ ३४ ॥
 जलघडाएहिं दोहिं, मासे ण्हाणाइ तिन्नि भोगत्थं ।
 अंगांहलीउ तीसं, जलवा(५/१)हडिएहिं दोहिं पि ॥ ३५ ॥
 दुसया मोल्लेण तहा, परियट्ठा पंचदिवसमज्झमि ।
 मोत्तूण सीयरक्खण, धोयत्तीं ण्हाणपोत्तिं च ॥ ३६ ॥
 कत्थूरिगा इयाणिं, विलेवणं होउ करिसपरिमाणं ।
 पुष्पाणं सह चउरो, दोय पला कुंकुमस्स तहा ॥ ३७ ॥

दुन्नि सुवन्नसयाइं, रुप्पपला अट्ट तह य दिणभोगो ।
 मोत्ताईयं सव्वं, दोन्नि सहस्साण वरभोगे ॥ ३८ ॥
 नियएणं काएणं, इय भोगवयं इमं मए गहियं ।
 कज्जे बहु सावज्जे, कम्मादाणाइ वित्ति (५/२) कए ॥ ३९ ॥
 इंगालविक्रयं इट्ठधाय कुंभारलोहयाराण ।
 सुवनार-भाडभुंजाइ-याण वित्तीउ वोसिरिया ॥ ४० ॥
 वणछेयाओ वणविक्रएण तंबोल-पुप्फ-पणिएण ।
 आरामरोयणेण य, जा वित्ती तीय विणिवित्ती ॥ ४१ ॥
 सागडियत्तं न करे, भाडीकम्मं च फोडिकम्मं च ।
 दंताणं लक्ख्वाए, रस-केस-विसाण - वाणिज्जं ॥ ४२ ॥
 जंतपीलण - निल्लंछणाइ, दवदाणं सरविसोसं च ।
 असईपोसं नियमो, वेसाईपोसणाईयं ॥ ४३ ॥
 मणुयाण विक्रयं नो, (६/१)करेमि दस तिरिय वरिसमज्झंमि ।
 लाहत्थं लोहतिल्ले, न विक्रणे भाडयं दुसयं ॥ ४४ ॥
 चउ चुल्लीसंधुक्कणं, दिवसंतो बीस जलघडुव्वहणं ।
 खंडण-पीसण-पयणे, पत्तेयं कलसिया पंच ॥ ४५ ॥
 अवज्झाण-पमायायरिय हिंसादाणे य पावउवएसे ।
 चउहा अणत्थदंडोत्ति, तत्थ नियमा कमेण इमो(मे) ॥ ४६ ॥
 खयरनरिदत्ताई, देसाइवघाय वईरमणाई ।
 अच्चंतमसंबद्धं, पहराउ परं व चित्तेमि (उचित्तेमि ?) ॥ ४७ ॥
 मज्जं विसय - कसाया, निट्ठा विगहा य अहव आलस्से ।
 (६/२) इयणेगहा पमाओ, तत्थ पुरा नियमियं मज्जं ॥ ४८ ॥
 वट्ठावणाय मोत्तुं, वित्तिपयाणेण गीयनट्ठाई ।
 भोगत्थं नियमे तह, अणुबद्धकसायकरणं च ॥ ४९ ॥
 अट्ठाण गिलाणत्तं, मोत्तु न सुवामि रयणि पहरद्धं ।
 जिणमंदिरभूमीए, आसायणदसगा परिहारे ॥ ५० ॥
 तिरियाभेडण सव्वं, जूयदोलाजलाई - कीलाओ ।
 इय बहुविहं पमायं, सपच्चवायं चयामि सया ॥ ५१ ॥

सत्थग्गि-मूसलं-धणु-जन्तगाइ दक्खिन्नअविसए न दए ।
 तह पावुवएसं पि हु, करिसण गो(७/१)णार्इ(इ) - दमणाई ॥ ५२ ॥
 सामाइयं कव व्वं(?च कुव्वं ?), दोवारा अध समासमज्झंमि ।
 एगदिणे दस जोयण, परओ वच्चांमि नो सवसा ॥ ५३ ॥
 अट्ठमि चउद्दसीसुं, पज्जोसवणाइ - चाउमासंमि ।
 अन्हाण पोसहो एग-भत्त वावारजयणा य ॥ ५४ ॥
 मट्ठियखणणं खंडण, पीसणव-चीरधुवण-लिंपणयं ।
 जूयनिहालण तणरुक्ख - छेयणं वज्जइस्सामो ॥ ५५ ॥
 काले गिहागयाणं, दारुणं सुविहियाण भुंजिस्सं ।
 अस्संपत्तीए पुणो, संभरणं भावणं काहं ॥ ५६ ॥
 धन्ना य पुञ्चमंता, तेसिं स(७/२)हलं च जीवियं लोए ।
 सेयंसो इव दाणं, विहीए जे देंति पत्तेसु ॥ ५७ ॥
 नियगेहे निवसंती, तिविहं पूयं जिणिंदचंदाणं ।
 कारुणं धोयत्तिं, सत्थसरीरा करिस्सामि ॥ ५८ ॥
 देवाणग्गिमकूरे, दिन्ने दीणाइयाण दाणंमि ।
 अस्संभरणं मोत्तुं, पइदियहं कप्पए भोत्तुं ॥ ५९ ॥
 सज्झाय सहस्साईत्ति नियमासस्स मज्झयारंमि ।
 कायव्वाई नियमा, सव्वाणे(?) सत्थदेहप्पा ॥ ६० ॥
 मज्झिमखंडा या(बा)हिं, पावट्ठाणाइ अट्ठदस वज्जे ।
 तह चउविहमाहा(८/१)रं, तिविहं तिविहेण जाजीवं ॥ ६१ ॥
 संभवउउसवसतणु, आ(अ)सामत्थवित्तिच्छेयाइं ।
 मोत्तुमिह सव्वनियमा, जावजीवंपि मे हुंतु ॥ ६२ ॥
 दुच्चित्तिय दुब्भासिय, दुच्चेट्ठिय कलय-हास-वयणेसु ।
 विहिएसु पमाएणं, मह मिच्छादुक्कडे सुद्धी ॥ ६३ ॥
 मोत्तु(त्तुं) रायभिओगं, गणाभिओगं बलाभिओगं च ।
 देवाभिओग-गुरुनिग्गहं च तह वित्तिकंतारं ॥ ६४ ॥
 अणण(ण्ण)त्थणाभोगा, सहसागाराउ मयहरागारा ।
 सव्वसमाहीपच्चय आगाराओ इमे नियमा ॥ ६५ ॥
 एएसिं नि(८/२)यमाणं, जइ कहवि पमायओ भवे भंगो ।
 तो सज्झायसहस्सं, अंबिलमेगं च पच्छित्तं ॥ ६६ ॥

एकारससु सएतुं, पण्णट्ठीसम्म(म)हिएसु भोमंभि ।
 कत्तियसत्तमीए, सुद्धाए तिहीय सुहकारी ॥ ६७ ॥
 संविगुज्जयगीयत्थ-सुगुरु-सिरिधम्मघोस[सू]रीणं ।
 पयपउमसमीवम्मी, गहिओ धम्मो जिणाभिहिओ ॥ ६८ ॥
 (९/१) एसो सावगधम्मो, राणीसट्ठीए विणयजुत्ताए ।
 सयलकल्लाणदाई, पडिवन्नो मोक्खसोक्खत्थं ॥ ६९ ॥
 सम्पट्ठंसणमूलो, वयखंधो गुणविसालसाहालो ।
 गिहिधम्मकप्परुक्खो, सिवसुहफलओ लहुं होउ ॥ ७० ॥

॥ मङ्गलं महाश्रीः ॥